

1.	INLEIDING	2
2.	HERPETOLOGISCHE EVALUATIE.....	2
2.1.	Literatuurvoorbereiding.....	2
2.2.	Resultaat	2
3.	REIS ERVARINGEN.....	2
3.1.	Reisbureau	2
3.2.	Visum	2
3.3.	Deelnemers.....	2
3.4.	Reisleider.....	3
3.5.	Vervoer.....	3
3.6.	Gids	3
3.7.	Logies en Maaltijden	3
4.	RESULTATEN VAN DE WAARNEMINGEN	3
4.1.	Amfibieën & Reptielen.....	3
4.1.1.	Wijze van waarnemen	3
4.1.2.	Notities.....	3
4.1.3.	Bespreking per soort.....	3
4.1.4.	Gebruikte afkortingen.....	3
4.2.	Libellen.....	3
4.3.	Vogels.....	3
5.	REISWEG	4
5.1.	Gevolgte route	4
5.2.	Dagjournaal.....	4
6.	HERPETOLOGISCHE GEGEVENS	8
6.1.	Amphibia	8
6.1.1.	Bufonidae.....	8
6.1.2.	Hylidae	9
6.1.3.	Ranidae	9
6.2.	Reptilia.....	10
6.2.1.	Testudinidae.....	10
6.2.2.	Geoemydidae.....	10
6.2.3.	Emydidae.....	11
6.2.4.	Anguidae	11
6.2.5.	Chamaeleonidae	12
6.2.6.	Gekkonidae	13
6.2.7.	Lacertidae.....	13
6.2.8.	Scincidae	16
6.2.9.	Typhlopidae	16
6.2.10.	Colubridae.....	17
6.2.11.	Viperidae.....	19
7.	WEBSITE FOTOGALERIJ	19
8.	LITERATUUR.....	19
9.	OVERZICHTSTABELLEN.....	22

1. INLEIDING.

Door het Reisbureau TIERRA werd een specifieke herpetologische natuurreis georganiseerd naar de Peloponnesos (Griekenland) van 26 april tot 4 mei 2014.

In dit rapport wordt een overzicht gegeven van:

- (1) de herpetologische literatuur voorbereiding;
- (2) de dagelijkse herping-activiteiten met vermelding van de soorten;
- (3) het aantal waarnemingen per soort;
- (4) bespreking per soort cf. literatuur 2.1. en met toevoeging van persoonlijke veldnotities;
- (5) fotoreeks van elk waargenomen amfibie en reptiel.

2. HERPETOLOGISCHE EVALUATIE.

2.1. Literatuurvoorbereiding.

Voor de herpetofauna van Griekenland bestaat er een recente amfibieën- & reptielengids:

Valakos, E., Pafilid, P., Sotiropoulos, K., Lymberakis, P., Maragou, P. & Foufopoulos, J. (2008).
"The Amphibians and Reptiles of Greece".

Op basis van de opgegeven soorten en gebruikte nomenclatuur werd een checklist en aanstreeplijst samengesteld. Ter vervollediging van de voorbereiding werd ook de herpetologische literatuur uit eigen bibliotheek geraadpleegd (cf. punt 8).

2.2. Resultaat.

Tijdens deze specifieke herpetologische reis werden er 5 soorten amfibieën en 23 soorten reptielen waargenomen. Uiteraard werd door alle deelnemers intensief gezocht, maar sommigen waren toch experts in het omdraaien van stenen en allerhande mogelijke schuilplaatsen voor A&R.

De toppers van de reis waren Afrikaanse kameleon, Zandadder en Luipaardslang.

Van elke herpetologische soort is er op het einde van dit rapport een foto toegevoegd, waar de fotografische omstandigheden en/of een diervriendelijke benadering dit toelieten.

Meer foto's (en video's) van de amfibieën & reptielen, de reis, de gebieden, de reisgezellen, de vogels en de libellen zijn te bekijken op www.freanonherping.be.

3. REISERVARINGEN.

3.1. Reisbureau.

De vlucht, de hotels en huur van de minibus waren perfect georganiseerd door het reisbureau TIERRA Natuurreizen Leuven, www.tierra.be.

Het reisprogramma werd samengesteld door de herpeto-gids. Hiervoor kon hij beschikken over GPS posities van de Peloponnesos-reis van Jeroen Speybroeck. Het is mede dankzij hem dat deze reis een succes is geworden.

3.2. Visum.

Voor deze reis was geen visum vereist. Het Belgisch paspoort alleen was voldoende.

3.3. Deelnemers.

De groep bestond in totaal uit 7 deelnemers (Bert, Filip, Ignace, Johan, Werner & Nadezda en André). Sommigen kenden elkaar van de Gladde slang monitoringen in Kalmthoutse Heide of van vroegere TIERRA reizen, wat voor een aangename en ontspannen sfeer zorgde. De verstandhouding was uitstekend en "interessant" dankzij Werner zijn levensverhalen, wijsheden & moppen.

Een "verrijking" van de reis was de attentie voor libellen dankzij Johan.

3.4. Reisleider.

Ignace Ledegen heeft zijn taak als reisleider en dagelijksechauffeur alweer schitterend uitgevoerd. Tijdens deze reis kregen ook vogels de nodige aandacht. Zijn kennis voor het determineren van vogels is perfect en werd door de deelnemers geapprecieerd.

3.5. Vervoer.

Alle verplaatsingen gebeurden met een minibusje. Er was voldoende plaats voor de koffers en aangezien we met 7 personen waren, was het ook comfortabeler zitten. Er waren maar 3 grote verplaatsingen, nl. Athene -> Kalamata / Kalamata -> Pilos / Pilos -> Athene.

Enig minpuntje, het ontbreken van een goedwerkende airco.

3.6. Gids.

Als verslaggever (en opsteller van dit reisverslag): geen commentaar.

3.7. Logies en maaltijden.

De hotelfaciliteiten in Kalamata en Pilos waren uitstekend. Er viel niets op aan te merken. Ook de ligging als uitvalsbasis was voor herping perfect.

4. RESULTATEN VAN DE WAARNEMINGEN.

4.1. Amfibieën & reptielen.

Vorbereidingen en resultaten van de waarnemingen aan dit rapport toegevoegd, zijn:

Tabel 1	Checklist & Aanstreeplijst Amfibieën & Reptielen	(zie frean website).
Tabel 2	Waarnemingen per gebied & per datum	(zie frean website).
Tabel 3	Wijze van waarnemen per soort	(zie frean website).
Tabel 4	Gebuurkte afkortingen & vertalingen.	
Tabel 5	Beschrijving van de route	(zie frean website).
Tabel 6	GPS van de herpetologische vindplaatsen	(niet bijgevoegd).
Tabel 7	Aanstreeplijst Libellen - J. Devolder	(zie frean website).
Tabel 8	Checklist & Aanstreeplijst Vogels - I. Ledegen	(zie frean website).

4.1.1. Wijze van waarnemen.

De meeste soorten werden aangetroffen onder stenen en houtstronken en zo gevangen. Eénmaal in de hand bestudeerd, werden de desbetreffende waargenomen A&R verder als visueel genoteerd.

4.1.2. Notities.

Voor elke soort is genoteerd: nabijgelegen plaats, datum, uur, wijze van waarnemen: gevangen, visueel, auditief, aantal, verkeersslachtoffer en GPS posities.

4.1.3. Bespreking per soort.

In punt 6 wordt een summier bespreking gegeven van de veldnotities tijdens deze reis & volgens de geraadpleegde literatuur zoals vermeld in punt 2.1.

De gegevens/notities van *Chamaeleo africanus* worden op verzoek niet gepubliceerd.

4.1.4. Gebruikte afkortingen.

Tabel 5 geeft een overzicht (voor anderstaligen) van mogelijk gebruikte woorden en afkortingen in de tabellen bij de soortbesprekingen.

4.2. Libellen.

Tabel 7 geeft een overzicht van de waargenomen libellen, samengesteld door J. Devolder.

4.3. Vogels.

Tabel 8 geeft een overzicht van de waargenomen vogels, samengesteld door I. Ledegen.

5. REISWEG.

5.1. Gevolgde route.

Tabel 6 geeft een overzicht van de route (met verwijzing naar het nabij gelegen dorp/stad) en de hotelovernachtingen.

5.2. Dagjournaal van de reis met herpetologische soortvermelding.

Zaterdag 26 april 2014.

Ignace, Bert, Johan en André hebben afgesproken om met taxivervoer samen naar Zaventem te rijden. Hier arriveren we om 9:10u en ontmoeten we de reisgezellen Filip en Werner en Nadezda.

We checken eerst in via de pc in de vertrekhal en gaan dan aan de balie onze reiskoffers afgeven. De controles verlopen vlot en we gaan nog iets drinken. Om 11:55u stijgen we op en we landen 3 uur later in Athene (hier verzetten we onze uurwerken +1uur). Op de parkingplaats zouden we opgehaald worden door AutoUnion, maar ze zijn ons blijkbaar vergeten. Ignace telefoneert met het verhuurbedrijf en we vernemen dat hun chauffeur in aantocht is. Om 16:50u hebben we eindelijk onze minibus (met een bijna lege benzinetank). Het is dus dringend nodig om eerst te gaan tanken. Gelukkig is er een tankstation vlakbij.

Om 17:10u zijn we op weg voor een 250km lange rit naar Kalamata. Onderweg gaan we in een wegrestaurant eten en na bijna 5uur rijden komen we aan in ons hotel "Messinian Bay". Bij de verdeling van de kamers krijg ik een update voor 1 nacht naar een suite. En dat heb ik nog nooit meegemaakt om in een dergelijke luxe te mogen slapen en zo mijn dagverslag te mogen schrijven!

Zondag 27 april 2014.

Het heeft de hele nacht hevig geregend met onweer. Wanneer we om 7:30u gaan ontbijten, is het nog steeds slecht weer. Maar het uitgebreid buffet compenseert dit enigszins en voor herpeto is beginnen met regen een ideale start wanneer de zon er later doorkomt.

Op het programma staat een korte rit naar een vlakbij gelegen rivierkloof met een droge bedding. Onderweg vinden we het eerste verkeersslachtoffer, nl. een Middellandse Zeepad Bufo bufo spinosus (geactiveerd door het nachtelijke regenweer). We houden vervolgens halt voor de aankoop van de lunch (dit zal voor de komende dagen kaas, tomaat en kipfilet worden en bananen en koekjes als dessert).

Om 9:20u bereiken we de droge bedding en bij het begin van de wandeling wordt als tweede soort de Peloponnesos kielhagedis Algyroides moreoticus waargenomen. Maar ondanks de ideaal geworden weersomstandigheden, blijken de A&R niet actief te zijn!?! Zoeken we verkeerd? Neen, want op de terugweg is het bingo: onder een steen wordt de eerste Balkantoornslang Hierophis gemonensis gevangen. En terwijl deze enthousiast wordt gefotografeerd, is er al een tweede vangst van een Wormslang Typhlops vermicularis. Op de terugweg naar de auto observeren we onze eerste Peloponnesos hagedis Podarcis p. peloponnesiaca.

We rijden richting zee om ten zuiden van Kardamili te lunchen. Terwijl ik deze voorbereid, hebben Bert en Filip al de directe omgeving afgezocht en hebben ze meerdere Pootloze skinken Ophiomorus punctatissimus gevonden.

Na de lunch vertrekken we naar Kouris met zoekstops onderweg in de omgeving van Prosilio, Kampos, Akrogiali en Kouris. Deze leveren volgende soorten op: Balkantoornslang Hierophis gemonensis, Peloponnesos kielhagedis Algyroides moreoticus, Peloponnesos hagedis Podarcis p. peloponnesiaca en Griekse berghagedis Lacerta graeca.

Bij de laatste zoekstop wordt al een topper van de reis gevangen. Terwijl Bert stenen omdraait vlak naast de autoweg, vindt hij een Zandadder Vipera ammodytes meridionalis. En wat een meevaller om deze eerste dag zo af te sluiten.

Om 17:30u zijn we in ons hotel en moet ik mijn suite inruilen voor een gewone kamer. Maar niet gezeurd hoor, want ook deze is luxueus.

Om 19:00u gaan we in het naburig restaurant dineren en er worden typische Griekse schotels besteld. Hierna is het enthousiasme van de Zandadder nog duidelijk aanwezig en gaan we nog napraten met een drankje in de bar van het hotel.

Maandag 28 april 2014.

Het ontbijt is om 7:30u en een uur later vertrekken we zuidwaarts naar Ag. Nikolaos, om hier de afslag te nemen naar Kariovouni in het Taygetosgebergte. De weersomstandigheden zijn niet ideaal, maar gelukkig regent het niet. Onderweg in de omgeving van Pargos gaan we twee uur lang uitgebreid zoeken (beter gezegd stenen omdraaien). Dit levert 2 nieuwe gekkosoorten op, nl. Naaktvingergekko Cyrtopodion kotschyi bibroni, Slangen-oogskink Ablepharus k. kitaibelii en Peloponnesos hazelworm Anguis cephallonicus. En dan is het bingo met zowel een vervelling van als een adult ♀ Zandadder Vipera ammodytes meridionalis. Het dier is er slecht aan toe en "broodmager". Ze heeft overduidelijk nog ingevallen flanken van de geboorte van haar jongen van het vorige jaar en heeft blijkbaar niet voldoende vetreserve kunnen aanleggen.

Op het middaguur gaan we lunchen in Milia in een pittoresk bergcafé. We bestellen linzensoep en drank en we mogen er onze eigen lunch aanspreken.

Het namiddagprogramma wordt ingevuld met zoekstops in de omgeving van Kivelia, Pargos en Kalogria met als resultaat: Wormslang Typhlops vermicularis; Klokschildpad Testudo marginata; Griekse landschildpad Eurotestudo hermanni boettgeri, Reuzensmaragdhagedis Lacerta t. trilineata, Slangen-oogskink Ablepharus k. kitaibelii, Naaktvingergekko Cyrtopodion kotschyi bibroni, Griekse berghagedis Lacerta graeca en Peloponnesos hazelworm Anguis cephallonicus.

In Kardamili gaan we na deze succesvolle herpeto-dag, op een terrasje genieten van een drankje, gebak en ijs.

Om 18:15u arriveren we in ons hotel. We gaan in een nabijgelegen restaurantje eten.

Hierna staat er een nocturne op het programma. Maar de rit van anderhalf uur levert niets op aan herpetologische activiteit. Het is overigens te koud en het waait te hard.

De avond sluiten we af met een drankje en gezellig napraten in de bar van het hotel.

Op de kamer maak ik nog dagverslag.

Dinsdag 29 april 2014.

Vandaag gaan we naar het gebergte ten noordoosten van Kardamili. We zullen waterpartijen opzoeken voor libellen en hier zullen ook wel amfibieën & reptielen actief zijn.

Na het ontbijt van 7:30u zijn we een uurtje later op weg. Na de inkopen voor de lunch, houden we 's voormiddag twee zoekstops nabij

Cato Karveli (9:11u):

Peloponnesos kielhagedis Algyroides moreoticus, Peloponnesos hagedis Podarcis p. peloponnesiaca; Griekse berghagedis Lacerta graeca, Reuzensmaragdhagedis Lacerta t. trilineata, Peloponnesos hazelworm Anguis cephallonicus en Balkantoornslang Hierophis gemonensis;

Ag. Vasilios (11:25u):

Reuzensmaragdhagedis Lacerta t. trilineata, Peloponnesos hazelworm Anguis cephallonicus en Griekse beekkikker Rana graeca.

Na de lunch gaan we hogerop (tot 1200m) wandelen en noteren als nieuw voor de reis Muurhagedis Podarcis muralis albanica en verder Peloponnesos kielhagedis Algyroides moreoticus.

De laatste zoekstop in dit gebied is nabij Mystras met waarnemingen van Peloponnesos kielhagedis Algyroides moreoticus en Peloponnesos hagedis Podarcis p. peloponnesiaca.

Om 17:00u zijn we in ons hotel. Na het diner sluiten we deze eerste 3 dagen hier af met napraten in de bar van het hotel tot bijna middernacht. Het dagverslag zal voor morgen zijn...

Woensdag 30 april 2014.

Vandaag verlaten we definitief Kalamata en omgeving en gaan we naar Pilos, een rit van ongeveer een uur.

Onderweg staat een bezoek aan de Charavgi-waterval op het programma.

We vertrekken om 8:30u en onderweg doen we inkopen voor de lunch. In de omgeving van het vliegveld van Kalamata houden we aan een riviertje een korte zoekstop en deze loont voor 2 nieuwe soorten van de reis, nl. Balkanmeerkikker Pelophylax kurtmuelleri en Dobbelsteenslang Natrix tessellata (en zoals later zal blijken het enige exemplaar van de reis).

We bereiken om 10:20u de waterval en het herpeto-zoeken start bij zeer mooi weer met als resultaat: Peloponnesos hagedis Podarcis p. peloponnesiaca, Griekse beekkikker Rana graeca, Reuzensmaragdhagedis Lacerta t. trilineata, Griekse berghagedis Lacerta graeca, Peloponnesos kielhagedis Algyroides moreoticus en als top-waarneming vindt Bert een Luipaardslang Zamenis situlus.

Voor de lunch zoeken we een plekje in de omgeving en gebruiken we een omgevallen publiciteitsbord als tafel. We maken hierna een wandeling en noteren als soorten: Peloponnesos hagedis Podarcis p. peloponnesiaca, Slangenoogskink Ablepharus k. kitaibelii, Klokschildpad Testudo marginata; Reuzensmaragdhagedis Lacerta t. trilineata en Pootloze skink Ophiomorus punctatissimus.

Bij het binnenrijden van Gialova is een riviertje te uitnodigend om niet even te stoppen: hier zijn Balkanbeek-schildpad Mauremys rivulata en Balkanmeerkikker Pelophylax kurtmuelleri actief.

Het is ondertussen bloedheet en we besluiten in Gialova op een terrasje te gaan "snoepen" van gebak en ijs.

Om 16:30u komen we in Pilos aan en is het even zoeken naar ons hotel. Het is echter vlug gevonden en schitterend gelegen met uitzicht over de baai en voorzien van alle comfort. Een echte aanrader.

Om 19:00u gaan we in een pizzabar dineren. Terug in het hotel maak ik een back-up van foto's en schrijf de aanvullingen voor het dagverslag.

Donderdag 1 mei 2014.

Een van de toppers voor deze reis zou de Afrikaanse kameleon moeten zijn, een soort die enkel hier in Europa voorkomt en destijds zou verslept zijn door de Romeinen.

Na een uitgebreid ontbijtbuffet staan we om 9:20u in de startblokken aan het kameleon habitat. We hebben ons in groepjes verdeeld voor een grotere slaagkans. Wanneer om 11:05u mijn gsm rinkelt, weet ik dat het bingo is: Filip heeft een subadulte Afrikaanse kameleon Chamaeleo africanus gevonden. En wat is het volop genieten van de foto- en videosessie.

Na de lunch zetten we het herpeto-zoeken hier verder tot 15:50u met als resultaat: Slangenoogskink Ablepharus k. kitaibelii, Europese moerasschildpad Emys orbicularis hellenica, Boomkikker Hyla a. arborea, (op 2m hoog in een den), Scheltopusik Pseudopus apodus thracicus en Europese tijtjak Hemidactylus turcicus.

En het kan niet anders dan dat we kameleon-observatie gaan vieren in Gialova op een terrasje en met ijsjes!

Gelet op een nocturne gaan we iets vroeger eten in een typisch Grieks restaurant. Om 20:46u start onze nocturne en op de weg zit een adulte Groene pad Pseudepidalea viridis. In een betonnen waterkanaal roepen Boomkikkers Hyla a. arborea en Groene padden Pseudepidalea viridis.

En... alsof het geluk niet op kan vandaag, vinden we opnieuw een subadulte Afrikaanse kameleon Chamaeleo africanus. Deze plek was ons 's namiddag wel getipt door enkele toeristen, die hier overdag een subadultje hadden gezien.

Het is pas tegen middernacht dat we gaan slapen.

Vrijdag 2 mei 2014.

Op het programma staat voor vandaag een verkenning ten noorden van Pilos. We zullen hier in de omgeving de hele dag korte zoekstops houden. Eenmaal ter plaatse kunnen we volgende soorten waarnemen: Naaktvingergekko Cyrtopodion kotschy bibroni, Balkanmeerkikker Pelophylax kurtmuelleri, Balkanbeekschildpad Mauremys rivulata, Slangenoogskink Ablepharus k. kitaibelii, Scheltopusik Pseudopus apodus thracius, Reuzensmaragdhagedis Lacerta t. trilineata (ook als verkeersslachtoffer), Griekse landschildpad Eurotestudo hermanni boettgeri, Wormslang Typhlops vermicularis, Peloponnesos hagedis Podarcis p. peloponnesiaca, Europese moerasschildpad, Emys orbicularis hellenica, Europese tijtjak Hemidactylus turcicus en als nieuwe slangensoort van de reis Slanke toornslang Platyceps najadum dahli.

Om 17:15u zijn we in ons hotel en gaan we eten in een Grieks restaurantje, waar we geen menukaart krijgen maar wel in de keuken in de kookpotten mogen kiezen tussen de voorbereide gerechten.

Op het centraal pleintje van Pilos wordt ook hier volop campagne gevoerd voor de komende verkiezingen. We gaan hier nog een terrasje doen en blijven tot bijna middernacht gezellig praten over "het leven" en van alles, maar niet over natuur ...

Zaterdag 3 mei 2014.

Voor vandaag (en onze laatste dag) voorzien we een verkenning via meerdere zoekstops in het gebergte ten zuidoosten van Pilos. We genieten eerst van het uitgebreide ontbijtbuffet en vertrekken om 9:30u.

De herpeto-resultaten mogen er zijn:

Kokkino (9:25u):

Peloponnesos hagedis Podarcis peloponnesiaca, Griekse berghagedis Lacerta graeca, Peloponnesos kielhagedis Algyroides moreoticus, Wormslang Typhlops vermicularis, Peloponnesos hazelworm Anguis cephalonicus;

Mathia (10:50u):

Reuzensmaragdhagedis Lacerta t. trilineata;

Nea Koroni (11:25u):

Slangenoogskink Ablepharus k. kitaibelii, Balkanmeerkikker Pelophylax kurtmuelleri, Balkanbeekschildpad Mauremys rivulata, Europese moerasschildpad Emys orbicularis hellenica;

Adriani (13:10u):

Scheltopusik Pseudopus apodus thracius (verkeersslachtoffer);

Adriani -> Anatoliki Militsa (13:15u):

Peloponnesos hagedis Podarcis p. peloponnesiaca, Griekse berghagedis Lacerta graeca, Slangenoogskink Ablepharus k. kitaibelii;

Anatoliki Militsa (14:15u):

Wormslang Typhlops vermicularis;

Paleonera (14:50u):

Scheltopusik Pseudopus apodus thracius (verkeersslachtoffer);

Paleonera (15:05u):

Scheltopusik Pseudopus apodus thracius (verkeersslachtoffer).

Om 16:00u zijn we in ons hotel. Om 19:00u gaan we op het terras van het gekende pizzarestaurant eten.

Werner en Nadezda die vandaag vrijaf hebben genomen, komen ons vervoegen. Werner houdt een korte toespraak als bedanking aan de reisleader en gids en zij krijgen ook een geschenkje.

Op de kamer maak ik het laatste herpeto-dagverslag en ga om 22:30u slapen.

Zondag 4 mei.

Aangezien het zeker een 5 tal uren rijden is naar Athene en we de minibus nog moeten inleveren en we om 15:00u in de luchthaven moeten zijn, beslissen we om het rustig aan te doen en vertrekken we onmiddellijk na het ontbijt.

Nabij Messini stoppen we omdat er een overreden slang op de weg ligt. Het is een Esculaapslang Zamenis longissimus en deze wordt de 28^e en laatste soort van de reis.

Op het middaguur gaan we een "snelle hap" eten in een wegrestaurant. De rit verloopt vlotjes via de autosnelweg. Tegen 14:15u leveren we onze minibus in bij het verhuurbedrijf. Op de luchthaven aangekomen, kunnen we onmiddellijk inchecken. De controle van de handbagage verloopt iets moeilijker want de fototoestellen en toebehoren moeten getoond en gecontroleerd worden!?!

Om 16:45u stijgen we op richting Zaventem voor de 2103km lange vlucht van 3:15u.

Het eindresultaat van deze herpetologische Peloponnesos reis (met 7 dagen zoeken ter plaatse) mag met 28 soorten ofwel 67% van de 42 hier voorkomende amfibieën & reptielen, zeker succesvol worden genoemd.

6. HERPETOLOGISCHE GEGEVENS.

6.1. Amphibia.

6.1.1. Bufonidae

BUFO BUFO SPINOSUS - MIDDELLANDSE ZEEPAD							
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL				GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS	AUD	
Kouris	27/04	8:29	-	-	1	-	1
Pilos	01/05	9:20	1	-	-	-	22

Na een nachtelijke regenbui op de tweede dag van onze aanwezigheid hier, vinden wij een groot adult exemplaar als verkeersslachtoffer. De tweede notitie is van een pas geboren dagactief juvenieltje.

De Middellandse Zeepad is geen algemene soort in de Peloponnesos; nachtactief; voortplantingstijd eind april-mei; hoofdvoedsel mieren; wordt tot 15cm groot; neemt een specifieke verdedigingshouding aan t.o.v. bedreiging/predatie: ze gaat hoog op de poten staan, blaast zich op en buigt de kop schuin naar beneden!

PSEUDEPIDALEA V. VIRIDIS - GROENE PAD							
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL				GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS	AUD	
Pilos	01/05	20:46	1	-	-	-	24
Pilos	01/05	22:01	-	3	-	X	24

In de literatuur is de Groene pad opgegeven als vrij algemeen. Wij hebben slechts twee waarnemingen kunnen noteren. Blijkbaar is het voortplantingseizoen nog volop bezig, want we horen een concert van roepende ♂♂ op 1 mei.

Nachtactief; gaat in de zomer regelmatig in het water om te "rehydrateren"; voortplantingsperiode van februari tot juli waarbij migraties van 2 tot 5km worden afgelegd naar het water; maximaal 12cm groot.

6.1.2. Hylidae.

HYLA A. ARBOREA - BOOMKIKKER							
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL				GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS	AUD	
Pilos	01/05	13:15	-	1	-	-	24
Pilos	01/05	22:10	-	7	-	X	24

In hetzelfde habitat van de Groene pad observeert Filip op het middaguur een adult exemplaar ongeveer 2 m hoog in een boom boven een waterkanaal. Bert onderneemt een dappere poging om het dier in de hand te kunnen bekijken, maar de boomkikker weet te ontsnappen. 's Avonds zien en horen we op dezelfde plaats een concert van roepende ♂♂. Ze zijn niet schuw en we kunnen hen van dichtbij fotograferen.

Boomkikkers houden een winterslaap op het land van november/december tot februari; de voortplanting van maart tot mei vindt altijd plaats in stilstaand water; een legsel kan tot 2000 eitjes bevatten; larven metamorfoser van mei tot augustus; zowel ♂♂ als ♀♀ worden amper 5cm groot.

6.1.3. Ranidae.

PELOPHYLAX KURTMUELLERI - BALKANMEERKIKKER							
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL				GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS	AUD	
Messini	30/04	9:15	-	7	-	-	19
Gialova	30/04	14:31	-	4	-	X	21
Pilos	01/05	9:20	-	5	-	-	22
Pilos	02/05	8:50	-	9	-	X	25
Paleokastro -> Gialova	02/05	12:15	-	3	-	-	27
Nea Koroni	03/05	11:25	-	2	-	-	31

Het determineren van de Pelophylax soorten in Griekenland is niet gemakkelijk en is DNA gebonden; qua roep verschillen de soorten wel. Wij hadden het voordeel dat in het zuiden van de Peloponnesos enkel deze soort Balkanmeerkikker voorkomt.

Literatuur: over de biologie is amper iets gekend; komt voor van zeeniveau tot 1000m altitude; altijd sterk aan water gebonden, zowel stilstaand als stromend; ♂♂ worden 7cm groot en ♀♀ 8cm.

RANA GRAECA - GRIEKSE BEEKKIKKER							
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL				GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS	AUD	
Ag. Vasilios	29/04	12:00	3	9	-	-	17
Charavgi	30/04	10:20	1	-	-	-	20

De Griekse bergkikker prefereert eerder koude en vochtige habitats en vermijdt de warmere zones; hij leeft het ganse jaar door in/nabij stromend water van bronnen en berggrivertjes; komt voor in heuvelland tot gebergte van 2100m altitude; heeft een heel korte voortplantingsperiode van 9-30 dagen tussen februari en

april; een legsel kan tot 2000 eitjes bevatten en wordt afgelegd aan stenen onder water; de larven worden 4-5cm groot en metamorfosereren tussen juli en september; geslachtrijpheid na 2-3 jaar; wordt maximaal 8cm groot.

6.2. Reptielen.

6.2.1. Testudinidae.

EUROTESTUDO HERMANNI BOETTGERI - GRIEKSE LANDSCHILDPAD						
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL			GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS	
Kivelia	28/04	14:15	1	-	-	12
Paleokastro	02/05	10:45	1	-	-	26
Kokkino	02/05	13:40	1	-	-	28

Onze waarnemingen van de Griekse landschildpad zijn miniem; we vinden een adult en twee subadulte dieren. Deze landschildpad zou volgens de literatuur hier vrij algemeen moeten zijn; ze is te herkennen aan de dubbele hoornnagel op het einde van haar staart; leeft bij voorkeur in "cultivated areas" tot op een hoogte van 1500m; gaat tijdens hete zomers soms in het water; voortplantingstijd: april-juni; daarna legt het ♀ 3-12 eieren die 2-3 maanden later uitkomen; ♂♂ zijn geslachtsrijp na 9 jaar en ♀♀ na 11-13 jaar; kan tot 40 jaar oud worden.

TESTUDO MARGINATA - KLOKSCHILDPAD						
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL			GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS	
Kivelia	28/04	14:15	1	-	-	12
Kivelia	28/04	14:15	1	-	-	12
Kalogria	28/04	15:41	1	-	-	14
Charavgi	30/04	14:05	1	-	-	20

De Klokschildpad is een Griekse endem en komt hoofdzakelijk voor op de Peloponnesos; wordt met 35cm carapace groter dan de 25cm van de Griekse landschildpad; maquis hellingen tot op een hoogte van 1000m en opmerkelijk minder in gecultiveerd landschap; is eerder cultuurvliedder; dagactief van maart tot oktober; tijdens de voortplantingsperiode in april-mei kunnen ♂♂ zeer agressief zijn; er is amper iets gekend over de populatiedensiteit.

Ook voor deze soort vinden we ondanks dagelijks intensief zoeken, slecht 4 adulten op heuvelhellingen met open vegetatie.

6.2.2. Geoemydidae.

MAUREMYS RIVULATA - BALKANBEEKSCHILDPAD						
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL			GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS	
Gialova	30/04	14:30	-	10	-	21

Pilos	01/05	9:20	-	1	-	22
Pilos	02/05	8:50	-	5	-	25
Paleokastro -> Gialova	02/05	11:20	-	2	-	27
Paleokastro -> Gialova	02/05	12:15	-	10	-	27
Nea Kooni	03/05	11:25	-	7	-	31

De Balkanbeekschilpad komt op de Peloponnesos enkel voor in het uiterste oosten en zuiden; omnivoor; wordt maximaal 25cm; ze verschilt van de Europese moerasschildpad (1) door haar verticale strepen op de hals (gevekt bij de Europese moerasschildpad) en (2) door haar veel platter schild; de voortplantingsperiode is het najaar of de lente; het ♀ legt tussen de 4-10 eieren die na 1-2 maanden uitkomen; dit en ook de geslachtsrijpheid "depends on environmental conditions".

6.2.3. Emydidae.

EMYS ORBICULARIS HELLENICA - EUROPESE MOERASSCHILDPAD						
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL			GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS	
Pilos	01/05	13:15	-	6	-	24
Paleokastro -> Gialova	02/05	12:15	-	1	-	27
Nea Koroni	03/05	11:25	-	1	-	31

De Europese moerasschildpad is een schuwe soort maar geen cultuurvlieder; prefereert eerder stilstaande waterpartijen, die nooit droog komen te staan; ♀♀ zijn pas geslachtsrijp na 15 jaar en ♂♂ reeds na 6 jaar; paringen vinden plaats in april-juni; het ♀ legt 3-16 eieren die 2-4 maanden later uitkomen; het geslacht wordt bepaald door de omgevingstemperatuur; menu: carnivoor: larven en vis.

Onze waarnemingen liggen volledig buiten de 7 opgegeven verspreidingspunten in de veldgids van Valakos et al. (2008) en zijn dus nieuw voor de Peloponnesos.

6.2.4. Anguidae.

ANGUIS CEPHALLONICUS - PELOPONNESOS HAZELWORM						
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL			GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS	
Pirgos	28/04	11:20	2	-	-	11
Kalogria	28/04	15:41	1	-	-	14
Kato Karveli	29/04	10:20	-	5	-	16
Ag. Vasilios	29/04	12:00	1	-	-	17
Mystras	29/04	15:15	1	-	-	18
Kokkino	03/05	9:25	1	-	-	29

Wij hebben geen Peloponnesos hazelworm zonnend of bovengronds actief aangetroffen. Alle dieren werden gevonden onder stenen, stronken of afvalmaterialen. De visuele waarnemingen zijn afkomstig van niet gevangen dieren, die onder voornoemde schuilplaatsen werden aangetroffen.

Deze soort heeft een specifieke gekartelde tekening aan de zijkant van de hals en het kleurverschil tussen de subadulten (goudkleurige rug + zwarte flanken) en de adulten (vleeskleurig) is opvallend.

Literatuurgegevens: een endemische soort voor de Peloponnesos; van zeeniveau tot 1200m; morfologisch idem aan *Anguis fragilis* maar slanker van lichaam en kop.

Met betrekking tot deze soort hebben we t.o.v. Valakos et al. (2008) 2 waardevolle vaststellingen gedaan:

- (1) ons exemplaar van Kokkino had een totale lengte van 53cm en is daarmee 3cm groter dan opgegeven door voornoemde auteur.
- (2) onze waarneming van Kokkino is nieuw voor het meest zuidwestelijke schiereiland van Peloponnesos.

PSEUDOPUS APODUS THRACIUS - SCHELTOPUSIK						
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL			GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS	
Pilos	01/05	11:05	-	3	-	23
Paleokastro	02/05	10:07	-	2	-	26
Pilos	02/05	16:30	-	3	-	28
Adriani	03/05	13:10	-	-	1	32
Paleokastro	03/05	14:50	-	-	1	35
Pilos	03/05	15:05	-	-	1	36

Een waarneming van een Scheltopusik is altijd spectaculair en zeker wanneer je een levend exemplaar in de hand kan vastnemen (wat ons ditmaal niet lukte). Opmerkelijk is de waarneming van 03/05 van 3 verkeersslachtoffers op amper 2uur tijd.

De Scheltopusik kan 1.40m groot worden; dagactief; houdt geen of amper een winterslaap; menu: invertebraten, slakken, sprinkhanen en nestjongen van muizen; de staart is kwetsbaar en breekt gemakkelijk af; het ♀ legt 6-12 eieren en de jongen worden geboren begin augustus.

“The Greek name saurofido (saura=lizard, fidi=snake) reflects the confusion of local people about the identification of this reptile”.

6.2.5. Chamaeleonidae.

CHAMAELEO AFRICANUS - AFRIKAANSE KAMELEON						
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL			GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS	
-	01/05	11:05	1	-	-	23
-	01/05	22:35	1	-	-	24

De topser van de reis is onmiskenbaar het waarnemen/vangen van 2 subadulte Afrikaanse kameleons. We mogen stellen dat iedereen intensief gezocht heeft maar... toch proficat aan Filip. De plaats van de waarneming van 22:35u was ons overdag getipt door toeristen. Tijdens onze nocturne waren we hier niet alleen, want er werd ook door anderen volop gezocht naar deze kameleon.

Literatuurgegevens: wordt tot 37cm groot (17cm lichaam + 20cm staart); ♂♂ zijn te herkennen aan een hielspoor (gelijkend op een 6e teen) van de achterpoot; voortplantingsperiode van juli tot september; het ♀ legt haar 15-40 eitjes af in een zelf gegraven holletje in een vochtige/zachte bodem; de jongen worden 8

maanden later geboren; de soort komt oorspronkelijk voor in noord tot centraal Afrika, boven de 1000m altitude en met een uitgesproken voorkeur voor acacias; in Europa leeft ze enkel op de Peloponnesos (en op zeeniveau); is pas in 1998 ontdekt; ze zou destijds naar hier verslept zijn door de Romeinen en sindsdien weten te overleven.

6.2.6. Gekkonidae.

CYRTOPODION KOTSCHYI BIBRONI - NAAKTvingERGEKKO						
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL			GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS	
Pirgos	28/04	9:55	2	-	-	10
Kivelia	28/04	14:15	-	1	-	12
Kalogria	28/04	15:41	1	-	-	14
Pilos	02/05	8:50	-	4	-	25

Ondanks het zeer intensief omdraaien van stenen, hebben we maar 4 dieren gevonden; deze van 02/05 waren dagactief in en rond een verlaten cabine.

De Naaktvingergekko is een kleine soort die amper 10cm groot wordt en de meest dagactieve gekko van Griekenland; komt regelmatig zonnen tijdens de winterperiode; menu: spinnen, mieren en insectenlarven; voortplantingsperiode: heel het jaar; het ♀ kleeft (meermaals per jaar) 1-2 eitjes onder of tussen stenen en goede plekjes worden door meerdere ♀♀ gebruikt; na een 10-tal weken worden de jongen geboren.

HEMIDACTYLUS TURCICUS - EUROPESE TJITJAK						
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL			GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS	
Pilos	01/05	13:15	-	1	-	24
Pilos	01/05	15:40	1	-	-	24
Pilos	02/05	16:30	-	2	-	28

De tweede en enige Peloponnesos gekko, is de Europese tijtjak en hij werd door ons amper waargenomen. In tegenstelling tot de Naaktvingergekko is deze enkel dagactief tijdens de lente en de herfst en nachtactief in de zomer; houdt een winterslaap van december tot februari.

Hoodvoedsel: vliegen en mieren; het ♀ heeft 2-3 legsels per jaar, telkens van 1-2 eitjes; 1 maand later worden de jongen geboren, die dan ong. 27mm groot zijn; zoals de overige gekkosoorten kan ook de Europese tijtjak verschillende roepjes produceren m.b.t. tot territorium- en voortplantingsgedrag.

6.2.7. Lacertidae.

ALGYROIDES MOREOTICUS - PELOPONNESOS KIELHAGEDIS						
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL			GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS	
Kardamili	27/04	9:50	-	1	-	2
Kampos	27/04	14:31	-	2	-	6

Kato Karvelii	29/04	9:11	1	2	-	15
Ag. Vasilios	29/04	12:00	-	1	-	17
Mystras	29/04	15:15	-	3	-	18
Charavgi	30/04	11:40	1	-	-	20
Kokkino	03/05	9:25	-	1	-	29

De Peloponnsos kielhagedis is met zijn lengte van 10cm (5cm lichaam en 5cm staart) de kleinste hagedis van de Peloponnesos; onmiskenbaar als soort door zijn hevig gekielde schubben; ♀♀ zijn egaal bruin van kleur en ♂♂ hebben een donkere rugstreep en witgevlekte flanken; een schuwe en geheimzinnige soort, die bij de minste onraad vlucht in "leaf litter"; voortplantingsseizoen van april tot juli; het ♀ legt 4-8 eitjes.

LACERTA GRAECA - GRIEKSE BERGHAGEDIS							
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL			GPS NR	
	2014	UUR	HV	VO	VS		
Kouris	27/04	16:28	-	3	-	8	
Kalogria	28/04	15:41	-	2	-	14	
Kato Karveli	29/04	9:11	1	3	-	15	
Kato Kerveli	29/04	11:25	-	3	-	16	
Charavgi	30/04	10:20	3	4	-	20	
Kokkino	03/05	9:25	-	2	-	29	
Adriani - Anatoliki Militsa	03/05	13:15	-	14	-	33	

Uit onze notities blijkt de Griekse berghagedis algemeen te zijn. Ze is weinig schuw en laat zich dicht benaderen om foto's te kunnen nemen. Als soort herkenbaar aan de afgeplatte kop en lichaam. Meerdere ♀♀ blijken hoogzwanger te zijn.

De Griekse berghagedis is endemisch voor de Peloponnesos; prefereert een rotsige ondergrond of boomstronken en vermijdt de volle zon; heuvels & bergen boven de 400m altitude en occasioneel in duinge-bieden; het afgeplat lichaam is een aanpassing om bij dreigend gevaar gemakkelijker onder stenen en/of tus-sen rotsspleten te vluchten; uitstekende klimmer tot 2m50 hoog; wordt 24cm groot (8cm lichaam en 16cm staart).

LACERTA T. TRILINEATA - REUZENSMARAGDHAGEDIS							
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL			GPS NR	
	2014	UUR	HV	VO	VS		
Kivelia	28/04	14:15	-	2	-	12	
Pigi	28/04	14:17	1	-	-	13	
Kato Karveli	29/04	10:20	-	2	-	16	
Ag. Vasilios	29/04	12:00	-	4	-	17	
Charavgi	30/04	10:20	2	-	-	20	
Charavgi	30/04	14:05	-	1	-	20	
Paleokastro	02/05	10:35	-	2	-	26	
Pilos	02/05	13:30	-	-	1	28	
Mathia	03/05	10:50	-	2	-	30	

De Reuzensmaragdhagedis is een algemene soort maar schuw; met een lichaamslengte van 16cm en een dubbel zo lange staart, de grootste hagedis van de Peloponnesos; de subadulten hebben altijd een onpaar (3 of 5) aantal rugstrepen; prefereert een dichte vegetatie in een grote variëteit van biotopen; het zijn zowel goede klimmers als goede zwemmers; in juni legt het ♀ 6-18 eieren; de jongen zijn 10cm bij hun geboorte en geslachtsrijp na 2 jaar; hoofdvoedsel kevers maar ook fruit en bloemen staan op het menu.

PODARCIS MURALIS ALBANICA - MUURHAGEDIS						
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL			GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS	
Ag. Vasiliou	29/04	14:05	-	4	-	17

Op een hoogte van 1200m kunnen we in het Taygetosgebergte 5 muurhagedissen (1 ♂ en 4 ♀♀) van de ondersoort albanica observeren. Een van de ♀♀ vertoont duidelijk ingevallen flanken, veroorzaakt door het afleggen van haar eieren.

PODARCIS P. PELOPONNESIACA - PELOPONNESOS HAGEDIS						
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL			GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS	
Kardamili	27/04	12:00	1	2	-	3
Prosilio	27/04	13:30	-	3	-	5
Kamos	27/04	14:31	-	1	-	6
Akrogiali	27/04	15:29	-	7	-	7
Kato Karveli	29/04	9:11	-	6	-	15
Charavgi	30/04	10:20	-	6	-	20
Gialova	30/04	14:05	-	2	-	21
Paleokastro	02/05	10:55	-	4	-	26
Pilos	02/05	16:30	-	2	-	28
Kokkino	03/05	9:25	-	1	-	29
Adriani -> Anatoliki Militsa	03/05	13:15	-	6	-	33

De Peloponnesos hagedis is de mooiste hagedissoort van de Peloponnesos en zeker wat het ♂ betreft. De determinatie is vanop afstand duidelijk via het "hoog op de voorpoten staan"! De ♂♂ zijn met hun oranje-roodachtig keel & kaken en de blauwe ocellen op de flank, prachtig mooi van kleur. Het blijkt ook een eerder nieuwsgierige hagedis. Na een bedreiging (of benadering voor een foto) komt hij vlug terug en geeft zo de indruk te controleren of het gevaar nog aanwezig is; zo kon ik 10 minuten lang een ♂ achtervolgen en telkens fotograferen wanneer hij achter een steen kwam kijken of ik er nog was...

Het is de meest algemeen actieve hagedis; van zeeniveau tot op 1500m; endemisch voor de Peloponnesos; lichaam tot 8,5cm en staart dubbel zo lang; houdt een winterslaap van november tot februari; is in het drogere habitat de vervanger van de Griekse berghagedis; het ♀ produceert 2 legsels per jaar van 1-6 eieren; hoofdvoedsel: kevers en hun larven.

6.2.8. Scincidae.

ABLEPHARUS K. KITAIBELII - SLANGENOOGSKINK						
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL			GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS	
Pirgos	28/04	11:20	1	2	-	11
Kalogria	28/04	15:41	-	5	-	14
Charavgi	30/04	14:05	-	2	-	20
Pilos	01/05	10:05	1	-	-	22
Paleokastro	02/05	10:05	1	1	-	26
Nea Koroni	03/05	11:25	-	3	-	31
Adriani	03/05	13:15	1	-	-	33

De Slangenoogskink wordt door ons zowel dagactief als onder stenen, dood hout en menselijke afvalmaterialen waargenomen.

De soort prefereert de humuslaag en afgevallen bladeren in droge habitats, maquis, weilanden en akkers en hier meestal aanwezig onder stenen en dood hout; kenmerkend is het ontbreken van oogleden en vandaar zijn Nederlandse naam; bij dreigend gevaar worden de mini pootjes tegen het lichaam gedrukt om met slangachtige bewegingen te kunnen ontsnappen; max 13cm; in mei legt het ♀ 2 -4 eitjes die na 2 maanden uitkomen.

OPHIOMORUS PUNCTATISSIMUS - POOTLOZE SKINK						
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL			GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS	
Kardamili	27/04	12:20	3	-	-	4
Prosilio	27/04	14:15	1	-	-	5
Charavgi	30/04	14:05	-	1	-	20

De Pootloze skink komt in het zuiden van de Peloponnesos algemeen voor, maar wordt beschreven als een geheimzinnige soort (wij kunnen toch 4 dieren onder stenen aantreffen); heeft wel oogleden en de spitse en opwaarts gerichte snuitpunt draagt ideaal bij aan haar gravende leefwijze; habitat is gelijk aan dit van de Slangenoogskink; kan tot 18cm groot worden (½ lichaam + ½ staart); van haar biologie is amper iets gekend.

6.2.9. Typhlopidae.

TYPHLOPS VERMICULARIS - WORMSLANG							
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL			LEEF-TIJD	GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS		
Kardamili	27/04	11:35	1	-	-	-	3
Prosilio	27/04	13:32	1	2	-	-	5
Pirgos	28/04	9:55	3	-	-	-	10

Pirgos	28/04	11:20	2	2	-	-	11
Kivelia	28/04	14:15	1	-	-	-	12
Paleokastro	02/05	10:27	4	-	-	-	26
Kokkino	03/05	9:25	2	-	-	-	29
Anatoliki Militsa	03/05	14:15	3	-	-	-	34

De meest aangetroffen slang tijdens deze herpeto-reis is ongetwijfeld de Wormslang. Met het ontzettend aantal omgedraaide stenen en de regens van de voorbije dagen, is dit enigszins normaal. Tijdens de hete en droge zomerperiode verdwijnen ze namelijk diep in de bodem.

Het voorkeur habitat zijn stenige hellingen met open vegetatie en "cultivated fields"; graaf zijn eigen holletjes; wordt dikwijls aangetroffen samen met kolonies van mieren, die zijn hoofdvoedsel zijn (samen met spinnen en wormen); voortplantingsperiode mei tot juli; het ♀ legt 4 -8 eitjes; max. lengte 35cm.

In vergelijking met Valakos et al. (2008) zijn onze waarneming van Paleokastro, Kokkino en Anatoliki Militsa nieuw voor het meest zuidwesten van Peloponnesos.

6.2.10. Colubridae.

HIEROPHIS GEMONENSIS - BALKANTOORNSLANG							
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL			LEEF-TIJD	GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS		
Kardamili	27/04	11:21	1	-	-	-	3
Kamos	27/04	14:31	1	-	-	-	6
Kato Karveli	29/04	10:20	1	-	-	-	15
Kato Karveli	29/04	11:25	1	-	-	-	16

Onze 4 Balkantoornslangen worden telkens onder stenen gevonden. In tegenstelling tot de literatuur zijn ze in de hand niet agressief of bijterig.

Een bewoner van droog laagland, waar ze in alle mogelijke types van habitat voorkomt; ♀♀ worden het grootst tot 1m30; cultuurvolger; een dagactieve jager op hagedissen en kleine slangen; klimt soms in struiken om vogelnesten te roven; over het voortplantingsgedrag is volgens Valakos et al (2008) weinig/niets gekend.

NATRIX TESSELLATA - DOBBELSTEENSLANG							
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL			LEEF-TIJD	GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS		
Messini	30/04	9:15	-	1	-	-	19

Niettegenstaande de vele onderzochte waterpartijen (ook door Johan voor libellen en die dan zeker de soort zou gezien hebben), hebben we maar één vluchtige waarneming van een Dobbelsteenslang. De soort zal voor Peloponnesos eerder zeldzaam zijn, want Valakos et al. (2008) heeft slechts 11 verspreidingspunten in zijn veldgids.

Literatuurgegevens: wordt max. 1m groot; brengt heel de dag door in het water, jagend op vissen en dikkoppen; kan uren onder water blijven; een ♀ legt, afhankelijk van haar ouderdom, tussen de 5-25 eieren die 1-2 maanden later uitkomen.

PLATYCEPS NAJADUM DAHLI - SLANKE TOORNSLANG							
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL			LEEF-TIJD	GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS		
Paleokastro	02/05	10:55	1	-	-	-	26

Ons adult exemplaar werd gevonden onder een steen op een heuvelhelling in een verlaten olijfboomgaard. De Slanke toornslang leeft vooral in stenige, droge habitats van het laagland met weinig vegetatie; wordt 1m groot; een fervente oogjager op hagedissen (met voorkeur voor hun afgebroken staarten); een goede klimmer.

ZAMENIS LONGISSIMUS - ESCULAAPSLANG							
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL			LEEF-TIJD	GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS		
Messini	04/05	9:10	-	-	1	-	37

Volgens Valakos (2008) zijn er maar 4 waarnemingen gekend voor de Esculaapslang op de Peloponnesos. Voor het zuiden wordt ze enkel opgegeven voor de omgeving van Kalamata. Dat is ook de plaats waar wij vlakbij (te Messini) een pas overreden adult exemplaar vinden.

Literatuur: "all types of Mediterranean habitats up to 2000m; at the southern parts of its range, it is found in more humid habitats, often at higher elevations"; kan tot 2m groot worden; een dagactieve soort in het voor- & najaar en 's nachts in de zomer; een excellente klimmer zowel voor het zoeken naar prooien als om mogelijk te ontsnappen aan bedreigingen; adulten prefereren zoogdieren en vogels; de jongen eten vooral hagedissen.

ZAMENIS SITULUS - LUIPAARDSLANG							
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL			LEEF-TIJD	GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VS		
Charavgi	30/04	12:15	-	-	-	-	20

De Luipaardslang zit zeker in onze top 3 van de herpeto-waarnemingen tijdens deze reis. Het is een mooie gekleurde slang met vuurrode ronde rugvlekken; haar opmerkelijke grote ogen geven haar (naar mensennormen) een verstandige indruk; ons exemplaar werd gevonden onder een steenpartij naast een olijfboomgaard. De mooiste Europese slang; habitat: mediterrane maquis, gecultiveerde gebieden, wijn- en olijfboomgaarden, stapelmuurtjes en tuinen; van zeeniveau tot 1600 altitude; een eerder grondbewonende soort; maximaal 1m20 groot; hoofdvoedsel bestaat uit kleine zoogdieren en hagedissen; van mei tot juli legt het ♀ 3-7 eieren; de jongen worden in augustus geboren en zijn dan 30cm groot.

6.2.11. Viperidae.

VIPERA AMMODYTES MERIDIONALIS - ZANDADDER							
VINDPLAATS	OBSERVATIE		AANTAL			LEEF- TIJD	GPS NR
	2014	UUR	HV	VO	VV		
Kouris	27/04	16:47	1	-	-	AD	9
Pirgos	28/04	10:25	-	-	1	-	10
Pirgos	28/04	11:20	1	-	-	AD	11

De derde soort van onze top 3 van deze reis, is onmiskenbaar de Zandadder. Al op het einde van onze eerste dag zoeken, is het Bert die een adult ♀ weet te lokaliseren is een kleine steenpartij naast de weg. Het is wel even voorzichtig “werken” om de gifslang van tussen de stenen te halen, maar dan is het super genieten van deze prachtige addersoort.

Literatuurgegevens: maximaal 65cm; leeft in een grote variëteit van biotopen: van duinen op zeeniveau tot 2500m in het hooggebergte; het activiteitspatroon wijzigt met de seizoenen: normaal dagactief maar eenmaal het warmer wordt, 's avonds en 's nachts; vooral tijdens de lente dikwijls klimmend in struiken; voortplantingsperiode: april tot mei; het ♀ legt 12-20 eieren; menu: zoogdieren, vogels en hagedissen.

7. WEBSITE FOTOGALERIJ.

In het uitgeprint rapport worden kleurfoto's van de waargenomen soorten toegevoegd.

Bij het PDF-rapport verwijzen we naar de fotogalerij van www.freanonherping.be

8. LITERATUUR.

Anderson, S. & Leviton, A. (1966). A review of the genus *Ophiomorus* (Sauria: Scincidae), with descriptions of three new forms. Proc. Calif. Acad. Sci. XXXIII: 499-534.

Arnold, E., Burton, J. & Ovenden, D. (1977). Elseviers Reptielen- en Amfibieëngids. Amsterdam/Brussel, Elsevier. 272p.

Arnold, E. & Ovenden, D. (2002). A Field Guide to the Reptiles and Amphibians of Britain and Europe. London, HarperCollinsPublishers. 288p.

Beier, M. (1929). Zoologische Forschungsreise nach den Jonischen Inseln und dem Peloponnes. Sitzungsber. Akad. Wiss. Wien Math. Naturwiss. Kl. 138: 471-481.

Belcheva, R., Sofianidou, T. & Psallidas, V. (1990). A karyological study of the tortoise *Testudo marginata*. Amphibia-Reptilia 11: 185-204.

Beutler, A. (1981). *Cyrtodactylus kotschy* (Steindacher 1870) - Ägäischer Bogenfingergecko. Handbuch der Reptilien und Amphibien Europas Band 1 Echsen (Sauria) I. In 53-74. Wiesbaden, Akademische Verlagsgesellschaft. Böhme, W.

Beutler, A. & Gruber, U. (1979). Geschlechtsdimorphismus, Populationsdynamik und Ökologie von *Cyrtodactylus kotschy*. Salamandra 15: 84-94.

Bischoff, W. (1981). *Algyroides moreoticus* Bibron und Bory 1833 - Ionische Kieleidechse. Handbuch der Reptilien und Amphibien Europas Band 1 Echsen (Sauria) I. In 410-417. Wiesbaden, Akademische Verlagsgesellschaft. Böhme, W.

- Bischoff, W. *Algyroides nigropunctatus* (Duméril und Bibron 1839) - Prachtkieidechse. Handbuch der Reptilien und Amphibien Europas Band 1 Echsen (Sauria) I. In. 418-429. 1981. Wiesbaden, Akademische Verlagsgesellschaft. Böhme, W.
- Bischoff, W. (1981). *Ophiomorus punctatissimus* (Bibron und Bory 1833) - Schlangenskink. Handbuch der Reptilien und Amphibien Europas Band 1 Echsen (Sauria) I. In 366-372. Wiesbaden, Akademische Verlagsgesellschaft. Böhme, W.
- Böhme, W. (1989). Neuer Nachweis von *Chamaeleo chamaeleon* (Linnaeus, 1758) vom Peloponnes, Griechenland. *Herpetofauna* 11: 32-34.
- Cauwenberg, Y. & Scheldeman, K. (1987). *Herpetologisch verslag van de reis naar Griekenland*. Escanaffles, Persoonlijke uitgave.
- Chondropoulos, B. (1986). A checklist of the Greek reptiles : I. The lizards. *Amphibia-Reptilia* 7: 217-235.
- Clark, R. (1968). A collection of snakes from Greece. *Brit. J. Herpetol.* 4: 1-2.
- Clark, R. & Clark, E. (1970). Notes of Four Lizards from the Peloponnese, Greece. *Brit. J. Herpetol.* 4: 135-137.
- Corbett, K. (1989). *The Conservation of European Reptiles and Amphibians*. 274p. London, Helm.
- Darewskij, I. & Beutler, A. (191). *Ophisops elegans* Ménétriés 1832 - Schlangenaug. Handbuch der Reptilien und Amphibien Europas Band 1 Echsen (Sauria) I. In 461-477. Wiesbaden, Akademische Verlagsgesellschaft. Böhme, W.
- De Volder, J. (1989). *Herpetologische waarnemingen Joegoslavië-Griekenland*. Avelgem, Persoonlijke uitgave.
- Dely, O. (1981). *Anguis fragilis* Linnaeus 1758 - Blindschleiche. Handbuch der Reptilien und Amphibien Europas Band 1 Echsen (Sauria) I. In 241-258. Wiesbaden, Akademische Verlagsgesellschaft. Böhme, W.
- Dely, O. & Joger, U. (2005). *Vipera (Pelias) ursinii* Bonaparte, 1835 - Wiesenotter. In : Handbuch der Reptilien und Amphibien Europas Band 3/IIB Schlangen (Serpentes) III Viperidae. In 375-414. Wiebelsheim, AULA-Verlag. Joger, U. and Stümpel, N.
- Engelmann, W., Fritzsche, J., Günther, R. & Obst, F. (1986). *Lurche und Kriechtiere Europas*. 420p. Stuttgart, Enke.
- Fritz, U. & Obst, F. (1995). Morphologische Variabilität in den Intergradationszonen von *Emys orbicularis orbicularis* und *E. o. hellenica*. *Salamandra* 31: 157-180.
- Grüber, U. (1981). *Ablepharus kitaibelli* Bibron und Bory 1833 - Johannisechse. Handbuch der Reptilien und Amphibien Europas Band 1 Echsen (Sauria) I. In 292-307. Wiesbaden, Akademische Verlagsgesellschaft. Böhme, W.
- Hagedoorn, F. (1986). Enige ervaringen met de Johannesskink (*Ablepharus kitaibelli*) in het terrarium. *Lacerta* 44: 118-120.
- in den Bosch, A. (1988). Erste Daten zum Fortpflanzungsmodus von *Ophiomorus punctatissimus* (Bibron & Bory, 1833) (Sauria: Scincidae). *Salamandra* 24: 53-58.
- in den Bosch, H. (1983). Voortplantingsgegevens van *Algyroides moreoticus* Bibron & Bory, 1833, de Peloponnesos kielhagedis. *Lacerta* 41: 182-194.
- Kau, H. & Thieme, U. (1985). Die Farbe der Iris bei den drei Unterarten der Kaspischen Sumpfschildkröte *Muremys caspica* (Gmelin, 1774) (Testudines: Emydidae). *Salamandra* 21: 132-136.
- Kühnel, K. (2004). Ein neuer Fundort von *Podarcis peloponnesiaca* (Bibron & Bury, 1833) im nordwestlichen Peloponnes. *Die Eidechse* 15: 49-51.

- Mähn, M. (1997). Siamesische Zwillinge bei der Breitrandschildkröte *Testudo marginata* (Schoepf, 1792). *Salamandra* 32: 259-262.
- Mantel, P. (1986). Terrariumervaringen met de slangooghagedis, *Ophisops elegans*. *Lacerta* 44: 154-158.
- Mertens, R. & Wermuth, H. (1960). Die Amphibien und Reptilien Europas (Dritte List, nach dem Stand vom 1. Januar 1960). 264p. Frankfurt am Main, Kramer.
- Nering-Bögel, T. & Mudde, P. (1984). Terrariumervaringen met de blauwkeelkielhagedis (*Algyroides nigropunctatus*). *Lacerta* 42: 201-206.
- Nowak, E. (1981). Die Lurche und Kriechtiere der Länder der Europäischen Gemeinschaft. 117p. Greven, Kilda.
- Obst, F. (1981). *Ophisaurus apodus* (Pallas 1775) - Scheltopusik, Panzerschleiche. Handbuch der Reptilien und Amphibien Europas Band 1 Echsen (Sauria) I. In 259-274. Wiesbaden, Akademische Verlagsgesellschaft.
- Böhme, W.
- Obst, J. & Meusel, W. (1972). Die Landschildkröten Europas. 72p. Wittenberg, Die Neue Brehm-Bücherei 319.
- Ondrias, J. (1968). Liste des Amphibiens et des Reptiles de la Grèce. *Biol. Gallo-Hellenica* 1: 111-135.
- Peters, G. (1964). Studien zur Taxonomie, Verbreitung und Ökologie der Smaragdeidechsen. III. Die
- Picariello, O. & Scillitani, G. (1988). Genetic distances between the populations of *Cyrtodactylus kotschy* (Squamata: Gekkonidae) from Apulia and Greece. *Amphibia-Reptilia* 9: 245-250.
- Picariello, O., Scillitani, G. & Cretella, M. (1990). Electrophoretic data supporting the specific rank of the frog *Rana graeca italica* Dubois, 1985. *Amphibia-Reptilia* 11: 189-192.
- Roth, P. & Brauer, K. (1986). Das Zeichnungsmuster zyprischer Wechselkröten *Bufo viridis*. *Salamandra* 22: 180-189.
- Schleich, H. (1982). Ein Fall von Cheloniophagy bei der Griechischen Eidechsenatter, *Malpolon monspessulanus insignitus* (Geoffroy) (Reptilia: Serpentes: Colubridae). *Salamandra* 18: 354-355.
- Schweiger, M. (1992). Die Europäische Hornotter *Vipera ammodytes* (Linnaeus, 1758). Teil 1: Systematik, Ökologie und Lebensweise. *Herpetofauna* 14: 11-22.
- Sofianidou, T. & Kyriakopoulou-Sklavounou, P. (1983). Studies on the biology of the frog *Rana dalmatina* Bonaparte during the breeding season in Greece (Amphibia: Anura: Ranidae). *Amphibia-Reptilia* 4: 125-136.
- Stepanek, O. (1937). *Anguis fragilis peloponnesiacus* n. ssp. *Zool. Anz.* 118: 107-110.
- Stumpel, T. & Strijbosch, H. (2006). *Veldgids Amfibieën en Reptielen*. 318p. Utrecht, KNNV.
- Valakos, E., Pafilid, P., Sotiropoulos, K., Lymberakis, P., Maragou, P. & Foufopoulos, J. (2008). The Amphibians and Reptiles of Greece. 463p. Frankfurt am Main, Edition Chimaira.
- Van Hecke, A. (1986). Waarnemingen aan de Herpetofauna van de Peloponnesos (Griekenland). 37p. Aartselaar, Persoonlijke uitgave.
- Warnecke, H. (1988). *Telescopus fallax* (Fleischmann, 1831) auf den ozeanischen Strophaden-Inseln? (Serpentes: Colubridae). *Salamandra* 24: 16-19.
- Willemsen, R. (1987). De mogelijke aanwezigheid van de Moorse landschildpad (*Testudo graeca iberica*) op de Peloponnesos. *Lacerta* 45: 169-171.

9. OVERZICHTSTABELLEN.

TABEL 1. CHECKLIST & AANSTREEPLIJST zie frean webiste.

TABEL 2. WAARNEMINGEN PER GEBIED & PER DATUM zie frean website.

TABEL 3. WIJZE VAN WAARNEMEN PER SOORT zie frean website.

TABEL 4. AFKORTINGEN & VERTALINGEN.

ad	adult – volwassen	adult
DIN	dood in natuur gevonden	found death in nature
drachtig	-	pregnant
gr	gewicht in gram	weight in gram
juv	juveniel	juvenile (from birth untill end of first year)
KRL	kop-romplengte	snouth-vent length
leeftijd	-	age
leeftijdsgroepen	-	age groups
leeftijdsklassen	-	age classes
lengte	lengte	lenght
lichaamstemperatuur	-	temperature of body
mm	millimeter	millimeter
niet-drachtig	-	non-pregnant
paring	-	mating
pasgeborenen	-	just or recently born
prooiopname	-	food intake
sad 2	subadult 2e kalenderjaar	subadult in second year of life
sad 3	subadult 3 ^e kalenderjaar	subadult in third year of life
sex	geslacht: ♂ of ♀	♂ or ♀
SL	staartlengte	tail lenght
TL	totale lengte	total lenght
uur	uur	time
VS	verkeersslachtoffer	dead on road
vv	verveling	ecdysis

TABEL 5. BESCHRIJVING VAN DE ROUTE zie frean website.

TABEL 6. GPS VAN HERPETOLOGISCHE VINDPLAATSEN (wordt niet gepubliceerd).

TABEL 7. AANSTREEPLIJST LIBELLEN (J. DEVOLDER) zie frean website.

TABEL 8. CHECKLIST & AANSTREEPLIJST VOGELS (I. LEDEGEN) zie frean website.